

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,

themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

**Комітет Верховної Ради
України з питань
правоохоронної
діяльності**

**Щодо проєкту Закону України
реєстр. № 4265 від 26.10.2020**

У зв'язку з листом Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 29 жовтня 2020 року № 04-27/3-2020/197034 щодо надання пропозицій і зауважень до проєкту Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (реєстр. № 4265 від 26.10.2020) (далі – проєкт Закону), внесений на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України Бакумовим О.С., Монастирським Д.А. та іншими, Міністерство юстиції України в межах компетенції повідомляє.

1. Проєктом Закону передбачено створення та функціонування Баз даних геномної інформації людини, державна реєстрація якої буде здійснюватися як в обов'язковому, так і в добровільному порядках.

Зокрема, статтею 8 проєкту Закону пропонується встановити **обов'язковий відбір біологічних зразків осіб**, які добровільно вступають або призиваються на військову службу, і військовослужбовців.

Відповідно до частини третьої статті 8 проєкту Закону *забороняється встановлення геномної інформації осіб, зазначених у частині першій цієї статті, та внесення її до Баз даних за відсутності обставин, передбачених пунктами 3–5 частини першої статті 4 цього Закону.*

Тобто біологічні зразки цієї категорії осіб зберігаються з метою:

«3) розшуку осіб, зниклих безвісти;

4) ідентифікації невпізнаних тіл (останків);

5) ідентифікації особи людини, яка за станом свого здоров'я чи за віком не може повідомити відомості про себе».

Пункт 2 частини другої статті 13 проєкту Закону передбачає знищення біологічного матеріалу, відібраного в осіб, які добровільно вступають або призиваються на військову службу, та військовослужбовців «через 8 років після відбору, але не пізніше 10 років». А відповідно до частини другої статті 8 проєкту Закону «відбір біологічного матеріалу у військовослужбовців проводиться з періодичністю 8 років».

Таким чином, особи, які вступають або призиваються на військову службу, і військовослужбовці, які уже перебувають на військовій службі підлягають

обов'язковій вимозі щодо систематичного, з періодичністю 8 років, відбору їх біологічного матеріалу (тканини і виділення тіла людини, що містять геномну інформацію людини), її зберігання протягом 8-10 років, **та «за необхідності» забезпечення її подальшої ідентифікації і внесення до Баз даних.**

Відповідно до Додатку 4 до проєкту Закону чисельність осіб, у яких передбачається відбір біологічного матеріалу відповідно до статті 8 загалом становить близько **390 764 осіб** (Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України та Служба безпеки України).

Фінансово-економічні розрахунки до проєкту Закону обґрунтовують відбір та зберігання біологічного матеріалу у всіх осіб, які вступають чи перебувають на військовій службі зазначених органів проблемою ідентифікації загиблих в АТО.

Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) у своїх численних рішеннях визначив чітку правову позицію та неодноразово підкреслював, що аби не суперечити статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), «втручання органу державної влади» у право на приватне і сімейне життя повинно здійснюватися «згідно із законом», переслідувати «легітимну мету» та бути «необхідним у демократичному суспільстві для досягнення цієї мети» (Рішення у справі «Фельдман проти України», п. 22).

Практика Європейського суду свідчить, що невідповідність хоча б одному із зазначених критеріїв є достатньою підставою для визнання порушення відповідного права.

Так у рішенні Великої Палати у справі «*С. і Марпер проти Великої Британії*», (заява № 30562/04, 30566/04, 4 грудня 2008) Європейський суд зазначив, що «зберігання зразків клітин та профілів ДНК свідчить про втручання держави в реалізацію права на повагу до приватного життя за змістом положень частини 1 статті 8 Конвенції».

У цій справі заявників було взято під варту, пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочинів та відібрано відбитки пальців та зразки ДНК. Після того, як заявників було виправдано, вони звертались з клопотаннями про знищення їх відбитків пальців та зразків ДНК. Однак такі клопотання було відхилено, оскільки відповідно до положень внутрішнього закону такі дані могли зберігатись безстроково. Крім того, закон не визначав умови і порядок зберігання відбитків пальців та зразків ДНК, не надавав гарантій їх нецільового використання, а також не давав можливості враховувати індивідуальні особливості кожної конкретної справи.

Європейський Суд зазначає, що в зразках клітин міститься багато конфіденційної інформації про людину, у тому числі про стан її здоров'я. Крім того, зразки ДНК містять унікальний генетичний код, надзвичайно важливий як для самої людини, так і для її родичів.

Для досягнення вимоги «згідно із законом» Європейський суд наголошує, що «надзвичайно важливо встановити чіткі та докладні положення, які визначають обсяг та порядок застосування зазначених заходів, а також мінімальні вимоги, які стосуються, серед іншого, тривалості, зберігання, використання відповідної інформації, доступу до неї третіх осіб, заходів для збереження недоторканності та конфіденційності інформації та порядку її знищення» (п. 99 Рішення).

«Втручання держави у реалізацію прав людини вважається «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення законної мети, якщо воно відповідає

«нагальній соціальній потребі» та, серед іншого, є пропорційним законній меті, яка переслідується, та якщо підстави, на які посилаються національні органи влади, є «відповідними та достатніми».(п.101 Рішення).

Якщо говорити саме про зразки клітин, то в більшості держав-учасниць їх дозволено брати в рамках провадження у кримінальних справах лише в осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів певного мінімального ступеню тяжкості (п.108 Рішення).

Європейський суд наголошує, що «звичайне зберігання органами влади інформації про особу, яким би способом вона не була отримана, необхідно вважати таким, що безпосередньо стосується інтересів, пов'язаних з її приватним життям, незалежно від того, чи були ці відомості використані надалі» (п. 121 Рішення).

«п. 122 Особливе занепокоєння у цьому контексті викликає небезпека соціальної стигматизації людини, які знаходяться у тому самому становищі, що й заявники, яким не було винесено звинувачувальний вирок, та які мають право вважатися невинуватими, поведуться так само, як із засудженими».

«п. 125 (...) Відповідно, зберігання матеріалів, про які йде мова, являє собою непропорційне втручання держави у реалізацію заявниками права на повагу до їхнього приватного життя та не може вважатися необхідним у демократичному суспільстві.»

Європейський суд дійшов висновку, що «беззаперечний та такий, що не має жодних відмінностей характер повноважень національних органів щодо зберігання відбитків пальців та зразків клітин і профілів ДНК осіб, що були підозрюваними, але не визнані винними у вчиненні злочинів, у тому вигляді, як це відбулось із заявниками у вказаній справі, порушує справедливий баланс між публічними та приватними інтересами і що у зв'язку з цим держава-відповідач вийшла за межі будь-якої допустимої свободи розсуду. Відповідно, зберігання матеріалів, про які йде мова, становить неспівмірне втручання держави у реалізацію заявниками права на повагу до їх приватного життя та не може вважатись необхідним у демократичному суспільстві» (п. 125 Рішення).

Враховуючи викладене, обов'язкова вимога для осіб, які не перебувають під кримінальним провадженням, а добровільно вступають або призиваються на військову службу, та військовослужбовців, щодо систематичного відбору біологічного матеріалу, зберігання протягом тривалого часу такого матеріалу, є неправомірним втручанням держави у право на повагу до приватного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції.

Таке втручання не виправдовується нагальною суспільною потребою, порушує справедливу рівновагу між конфліктуєчими публічними та приватними інтересами, та є непропорційним «легітимній меті» яку переслідує дане втручання. Відповідно, таке втручання не може вважатися «необхідним у демократичному суспільстві».

2. Пунктом 2 частини першої статті 13 проєкту Закону передбачається, що біологічний матеріал, який зберігається в Адміністратора Бази даних, відібраний для проведення державної реєстрації геномної інформації, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 5 цього Закону, – знищується в разі надходження до Адміністратора Бази даних відомостей про відбуття такими особами покарання або через 8 років після відбору, але не пізніше 10 років.

Разом з тим зазначаємо, що згідно з пунктом 3 частини першої статті 5 проєкту Закону обов'язковій державній реєстрації геномної інформації підлягає геномна інформація осіб, засуджених за вчинення умисних злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи.

При цьому пунктом 3 частини першої статті 7 проєкту Закону передбачається, що відбір біологічного матеріалу для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації здійснюється в осіб, зазначених у пункті 3 частини першої статті 5 цього Закону, – уповноваженою особою органу (установи) виконання покарань або органу з питань пробації.

Водночас проєкт Закону чітко не визначає обов'язок відповідного органу надсилати до Адміністратора Баз даних відомостей про відбуття такими особами покарання.

Крім того, проєкт Закону не визначає підстави (критерії), за наявності яких встановлюється 8 років або 10 років.

Аналогічне зауваження стосується також пункту 2 частини другої статті 13 проєкту Закону.

З огляду на наведене вважаємо, що проєкт Закону в цій частині потребує відповідного доопрацювання.

3. Пунктами 1, 5 частини першої статті 5 проєкту Закону пропонується передбачити, що обов'язковій державній реєстрації геномної інформації підлягає геномна інформація: осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за вчинення умисних злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи, щодо яких обрано запобіжний захід; осіб, засуджених за вчинення умисних злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи.

У зв'язку з цим слід зазначити, що відповідно до пунктів 10, 14 частини першої статті 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) притягнення до кримінальної відповідальності це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Кримінальне провадження це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Положеннями статей 131, 176 КПК передбачено, що з метою досягнення дієвості кримінального провадження застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження, до яких відносяться, зокрема, запобіжні заходи.

Запобіжними заходами є особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; тримання під вартою.

Відповідно до наведених положень КПК притягнення до кримінальної відповідальності є стадією кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру. У свою чергу запобіжними заходами є заходи, які застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого з метою досягнення дієвості кримінального провадження.

Враховуючи наведене, не зрозуміло, чому у проєкті Закону реєстрація геномної інформації пов'язується із обранням підозрюваному запобіжного заходу.

4. Підпунктами 1, 4-6 частини першої статті 7, частиною першою статті 9, пунктом 1 частини першої статті 11 проєкту Закону пропонується передбачити, що

відбір біологічного матеріалу для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації здійснюється у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України.

Молекулярно-генетична експертиза (дослідження) біологічного матеріалу, відібраного в порядку, передбаченому пунктами 1, 4–6 частини першої статті 7 цього проєкту Закону, для встановлення геномної інформації з метою її державної реєстрації, проводиться державними спеціалізованими установами, до компетенції яких належить проведення молекулярно-генетичних експертиз (дослідження), у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України.

Біологічний матеріал, відібраний для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації в порядку, передбаченому пунктами 1, 4–6 частини першої статті 7 цього проєкту Закону, – зберігається в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України.

Слід зазначити, що відповідно до частини першої статті 1 КПК кримінальне процесуальне законодавством України визначає порядок кримінального провадження на території України.

Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (стаття 2 КПК).

КПК України містить положення щодо загальних підстав проведення експертизи (стаття 242 КПК України) та порядку залучення експерта (стаття 243 КПК України).

Таким чином, завданнями кримінального процесуального законодавства України є регулювання діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду за участю інших фізичних та юридичних осіб, спрямованої на розслідування кримінальних правопорушень, викриття осіб, які їх вчинили, здійснення правосуддя у кримінальному провадженні, а також на вирішення питань, пов'язаних із виконанням судових рішень.

Враховуючи зазначене, закріплення у проєкті Закону положень, зокрема, про те, що відбір біологічного матеріалу для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації, проведення молекулярно-генетичної експертизи (дослідження) біологічного матеріалу, зберігання біологічного матеріалу, відібраного для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації здійснюється у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, не відповідає завданням кримінального процесуального законодавства.

Крім того, запропонований підхід потребує внесення змін до КПК задля законодавчого закріплення механізму щодо забезпечення практичної реалізації зазначених положень.

Разом з тим, вважаємо, що більш вдалим є підхід, який передбачатиме, що відібраний біологічний матеріал у порядку, визначеному кримінальним

процесуальним законодавством України, може бути використаний для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації.

5. Стаття 16 проекту Закону, якою пропонується закріпити положення щодо обміну геномною інформацією з іншими країнами та міжнародними організаціями, її використання за запитами іноземних держав, не узгоджується з розділом IX КПК, яким визначені загальні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Так, відповідно до статей 542, 543 КПК порядок розгляду уповноваженим (центральним) органом України запиту іншої держави або міжнародної судової установи про міжнародну правову допомогу і порядок виконання такого запиту визначаються цим Кодексом і чинними міжнародними договорами України (статті).

Враховуючи зазначене, стаття 16 проекту Закону потребує узгодження з нормами КПК.

6. Проектом Закону пропонується врегулювати правові засади оброблення і державної реєстрації геномної інформації людини та поширити його положення на всі випадки оброблення геномної інформації в Україні.

Відповідно до статті 4 проекту Закону державна реєстрація геномної інформації (обов'язкова та добровільна) полягає в поміщенні знеособлених генетичних ознак людини та відомостей про них до Баз даних геномної інформації людини, яка є державною власністю, держателем якої є Міністерство внутрішніх справ України.

Зі змісту проекту Закону вбачається, що для здійснення державної реєстрації геномної інформації необхідно здійснити відбір біологічного матеріалу та провести молекулярно-генетичну експертизу (дослідження). У зв'язку з цим, проектом Закону визначаються уповноважені органи (особи) на проведення таких дій.

6.1. Так, пунктом 7 частини першої статті 7 проекту Закону встановлюється, що відбір біологічного матеріалу для проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації здійснюється державними спеціалізованими установами, які здійснюють судово-експертну діяльність, щодо осіб, зазначених у частині першій статті 6 цього Закону (зокрема, це стосується громадян України, іноземців та осіб без громадянства).

Також частиною третьою цієї ж статті проекту Закону встановлюється, що до відбору біологічного матеріалу як спеціалісти можуть бути залучені фахівці науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України, судово-медичних установ і закладів Міністерства охорони здоров'я України; експертних служб Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України; Національної поліції України.

З огляду на зазначене слід зазначити, що повноваження щодо «відбору біологічного матеріалу» державними спеціалізованими установами у проекті Закону мають бути переглянуті та врегульовані з урахуванням положень КПК. Так, частиною четвертою статті 69 КПК України встановлено, що експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Експерт може відмовитися від давання висновку, якщо поданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову має бути вмотивованою.

Таким чином, законодавством заборонено експерту самотійно збирати (відбирати) об'єкти для дослідження. При цьому, зі змісту частини четвертої

статті 69 КПК України вбачається, що експертові мають забезпечувати надання відповідних зразків (матеріалів) для проведення експертизи.

6.2. Частиною першою статті 9 проекту Закону пропонується встановити, що молекулярно-генетична експертиза (дослідження) біологічного матеріалу, відібраного в порядку, передбаченому пунктами 1, 4–6 частини першої статті 7 цього Закону, для встановлення геномної інформації з метою її державної реєстрації, проводиться державними спеціалізованими установами, до компетенції яких належить проведення молекулярно-генетичних експертиз (дослідження), у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України.

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що відповідно до частин першої та другої статті 7 Закону України «Про судову експертизу» (далі – Закон) судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом.

До державних спеціалізованих установ належать: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз (частина третя статті 7 Закону).

Частиною першою статті 8 Закону встановлено, що організаційно-управлінські засади діяльності державних спеціалізованих установ покладаються на міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність.

Згідно з підпунктом 67 пункту 4 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228, Міністерство юстиції відповідно до покладених на нього завдань, спрямовує і контролює діяльність науково-дослідних установ, які проводять судову експертизу та належать до сфери управління Мін'юсту (далі – НДУСЕ).

Судові експерти НДУСЕ здійснюють судово-експертну діяльність за спеціальностями, визначеними в Переліку видів судових експертиз та експертних спеціальностей (додаток 5 до Положення Про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5 зі змінами). Вказаний перелік не містить експертної спеціальності «молекулярно-генетичні дослідження».

Враховуючи викладене, на сьогодні, судові експерти НДУСЕ не проводять молекулярно-генетичні дослідження.

В межах реалізації положень статті 8 Закону формування організаційно-управлінських засад діяльності відповідних державних спеціалізованих установ покладено на конкретні міністерства та центральні органи виконавчої влади, які самостійно приймають власні підзаконні нормативно-правові акти, спрямовані на

врегулювання судово-експертної діяльності, в тому числі, мають свої переліки видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими здійснюється відомча атестація судових експертів.

Зокрема, в порядку інформації зазначаємо, за даними Реєстру атестованих судових експертів молекулярно-генетичні дослідження проводяться судовими експертами експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, в межах біологічного виду експертиз, за експертною спеціальністю «9.5 – молекулярно-генетичні дослідження», а також експертами судово-медичних установ Міністерства охорони здоров'я України в рамках судово-медичної експертизи.

Водночас для створення можливостей для проведення молекулярно-генетичних досліджень для державних спеціалізованих установ, в яких на сьогодні як і в НДУСЕ відсутні такі види досліджень, у разі прийняття цього проєкту Закону, пропонуємо у проєкті Закону узгодити використання слів «державні спеціалізовані установи» з частиною першою статті 9 проєкту Закону, де вживаються слова «державні спеціалізовані установи, до компетенції яких належить проведення молекулярно-генетичних експертиз (дослідження)».

Це, в свою чергу, забезпечить у подальшому можливість проведення таких досліджень державними спеціалізованими установами, в яких з часом буде запроваджена відповідна експертна спеціальність, при цьому сам Закон (у разі його прийняття) не потребуватиме внесення змін та доповнень.

Принагідно повідомляємо, що проведення таких видів досліджень потребуватиме значних системних змін кадрового, організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення, а також значних додаткових фінансових витрат з Державного бюджету України, оскільки проєктом Закону передбачається здійснення всіх заходів з проведення досліджень за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються державним спеціалізованим установам.

7. Згідно з пунктом 2 частини першої статті 1 проєкту Закону автоматизована інформаційно-пошукова система (далі – АПС) – це *автоматизована система формування та ведення бази даних геномної інформації людини*.

Разом з тим зазначаємо, що згідно з пунктом 3 частини першої статті 1 проєкту Закону база даних геномної інформації людини (далі – База даних) – це сукупність упорядкованих даних геномної інформації в електронній формі;

Адміністратор Бази даних відповідає за технічне, технологічне та програмне забезпечення АПС, *поміщення, збереження, захист, оброблення та надання інформації, що міститься в Базі даних*.

У свою чергу державна реєстрація геномної інформації полягає в розміщенні знеособлених генетичних ознак людини та відомостей про них до Бази даних (частина четверта статті 4 проєкту Закону).

Пунктом 9 частини першої статті 1 проєкту Закону пропонується встановити, що оброблення геномної інформації – це будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, поновлення, пошук, використання і поширення (розповсюдження, передача), знеособлення, знищення геномної інформації.

При цьому варто відмітити, що за загальним правилом інформаційно-пошукові системи – це автоматизовані системи, призначені для збирання, пошуку, оброблення, збереження та видавання інформації за допомогою технічних засобів.

Так, наприклад:

- абзацом третім частини першої статті 1 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» встановлено, що Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, - це *електронна база даних, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення* визначеної цим Законом інформації про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх невідомі останки, наявність чи відсутність рішення суду про визнання осіб, зниклих безвісти, безвісно відсутніми або оголошення померлими, а також інших даних, що використовуються для забезпечення обліку осіб, зниклих безвісти, з метою їх розшуку.

- у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» (пункт 7 частини першої статті 1) термін *Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань* вживається в такому значенні – це єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи.

Згідно з частиною першою статті 10 проекту Закону для проведення державної реєстрації геномної інформації Адміністратору Баз даних надсилається реєстраційна карта.

До Баз даних підлягають внесенню зазначені в реєстраційних картах закодована абетково-цифрова інформація про генетичні ознаки людини та знеособлені відомості про них.

Водночас частиною другою статті 14 проекту Закону передбачається, що *оброблення* геномної інформації проводиться за допомогою АПС, що виключає можливість її втрати, пошкодження, перекручення, несанкціонованого доступу до неї.

Слід зауважити, що проект Закону не встановлює право власності держави на АПС, не визначає орган державної влади, який буде держателем АПС, а також не визначає її адміністратора, а лише зазначено, що адміністратор Баз даних відповідає за технічне, технологічне та програмне забезпечення АПС.

З огляду на наведене та з метою дотримання принципу юридичної визначеності щодо чіткості, ясності викладу, доступності для розуміння та передбачуваності норм акта вважаємо, що проект Закону потребує доопрацювання шляхом виключення положень стосовно функціонування (запровадження) АПС. При цьому в проекті Закону пропонуємо чітко зазначити, що база даних геномної інформації людини – це інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання відповідної інформації.

7.1. Частиною четвертою статті 10 проекту Закону передбачається, що з метою ідентифікації персональних даних особи, геномна інформація якої зареєстрована в Базі даних, та її індивідуального абетково-цифрового коду орган, установа або особа, яка забезпечує надіслання геномної інформації Адміністратору Баз даних для поміщення до Баз даних, ведуть облік відомостей про осіб та їх відібраний біологічний матеріал із дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних.

Облік ведеться в електронному виді та (або) у формі картотек та зберігається протягом строку, передбаченого цим Законом.

Водночас зауважуємо, що проєкт Закону не визначає орган, який затверджуватиме порядок (форму) надсилання Адміністратору Баз даних зазначеної інформації для внесення її у Базу даних.

З огляду на наведене пропонуємо в проєкті Закону визначити орган державної влади, до повноважень якого віднести затвердження порядку надсилання відповідної інформації, а також визначити орган, який затверджуватиме єдиний порядок ведення відповідного обліку у електронному виді та (або) у формі картотек.

8. Згідно з частиною шостою статті 4 проєкту Закону База даних є державною власністю, держателем якої є Міністерство внутрішніх справ України.

Держатель має право доступу до відомостей, унесених до Баз даних, у повному обсязі.

Разом з тим зазначаємо, що частиною першою статті 4 проєкту Закону передбачено, що державна реєстрація геномної інформації проводиться з метою:

профілактики кримінальних правопорушень;

установлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення;

розшуку осіб, зниклих безвісти;

ідентифікації невпізнаних тіл (останків);

ідентифікації особи людини, яка за станом свого здоров'я чи за віком не може повідомити відомості про себе.

При цьому згідно з частиною першою статті 15 проєкту Закону право на використання геномної інформації з метою, зазначеною в частині першій статті 4 цього Закону, із дотриманням вимог законодавства мають: керівники прокуратур та органів досудового розслідування; прокурори; слідчі; дізнавачі.

Таким чином, з положень проєкту Закону не зрозуміло, з якою метою Міністерство внутрішніх справ України матиме *право доступу до відомостей, унесених до Баз даних, у повному обсязі.*

Крім того, слід зауважити, що за загальним правилом чинне законодавство визначає повноваження держателя того чи іншого реєстру (баз даних).

Так, зокрема, держатель:

вживає організаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням функціонування Реєстру (пункт 6 частини першої статті 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»);

визначає механізм інформаційної взаємодії між Єдиним реєстром осіб, зниклих безвісти за особливих обставин та іншими базами даних органів державної влади (абзац третій частини третьої статті 12 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти»).

З огляду на наведене, частина шоста статті 4 проєкту Закону потребує відповідного доопрацювання.

9. Відповідно до пункту 8 частини першої статті 1 проєкту Закону неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Проте відповідно до частин другої та третьої статті 6 Сімейного кодексу України малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Крім того, в частині третій статті 6 проєкту Закону зазначається, що добровільна державна реєстрація геномної інформації *малолітніх, неповнолітніх осіб* проводиться на підставі письмової заяви їх законних представників. Отримання біологічного

матеріалу в *малолітніх, неповнолітніх осіб* здійснюється в присутності їх законних представників.

Таким чином, в проєкті Закону використовуються поняття як малолітньої, так і неповнолітньої особи.

З огляду на вищезазначене, проєкт Закону потребує доопрацювання в цій частині з метою взаємоузгодження положень проєкту Закону та приведення його у відповідність до положень Сімейного кодексу України.

10. Згідно з частиною четвертою статті 5 проєкту Закону орган, що здійснює нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях (справах), при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, надсилає Адміністратору Баз даних відповідну інформацію щодо зміни процесуального статусу особи для внесення змін у Базу даних.

Водночас проєкт Закону не визначає порядок (спосіб, періодичність тощо) передачі відповідної інформації щодо зміни процесуального статусу особи для внесення змін у Базу даних.

Враховуючи зазначене, проєкт Закону потребує відповідного доопрацювання.

11. Положеннями проєкту Закону пропонується вживати власні назви Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України (пункт 1 частини третьої статті 7 проєкту Закону), Державної прикордонної служби України (пункт 2 частини третьої статті 7, частина четверта статті 8 проєкту Закону), а також слова «орган, що здійснює нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях (справах), при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» (частина четверта статті 5 проєкту Закону).

У свою чергу повідомляємо, що згідно з абзацом дванадцятим пункту 6 частини першої статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» Кабінет Міністрів України у сфері вдосконалення державного управління та державної служби утворює, реорганізовує і ліквідує міністерства та інші центральні органи виконавчої влади відповідно до закону в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, затверджує положення про зазначені органи.

Питання організації, повноважень та порядку діяльності центральних органів виконавчої влади врегульовано положеннями Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (далі – Закон).

Законом визначено, що міністерство є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, визначає пріоритетні напрями розвитку, забезпечує нормативно-правове регулювання, вправі видавати накази нормативно-правового змісту (частина друга статті 1, частина перша статті 6, статті 7, 15), інші ж центральні органи виконавчої влади таких повноважень не мають, а виконують виключно окремі функції з реалізації державної політики, їх основними завданнями є, зокрема, надання адміністративних послуг, здійснення державного нагляду (контролю), управління об'єктами державної власності, внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність; ці органи в межах своїх повноважень

видають лише накази організаційно-розпорядчого характеру (частина друга статті 1, частина перша статті 16, частина перша статті 17, частина перша статті 23).

Відповідно, з метою уникнення втручання парламенту у компетенцію Кабінету Міністрів України при реалізації ним своїх конституційних повноважень щодо утворення, реорганізації і ліквідації міністерств та інших центральних органів виконавчої влади та узгодження з положеннями Закону центральний орган виконавчої влади, який, виходячи з конкретного повноваження, формує державну політику у відповідній сфері (зокрема, шляхом нормативно-правового регулювання) у законопроектах слід визначати як «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері ...», а у випадку, коли конкретне повноваження за своїм змістом направлено на реалізацію державної політики – як «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ...».

Крім цього, при визначенні у законодавчому акті центрального органу виконавчої влади слід зазначати ту сферу його діяльності, яка має безпосереднє відношення до сфери регулювання Закону.

12. Стаття 19 проєкту Закону потребує доопрацювання в частині узгодження назви та змісту статті.

Так, стаття 19 проєкту Закону має назву «Відповідальність за порушення законодавства про державну реєстрацію геномної інформації» при цьому частиною другою вказаної статті пропонується передбачити, що дії та/або рішення державних органів і установ, які задіяні в проведенні державної реєстрації геномної інформації, їх посадових осіб можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Крім того, частина друга статті 17 проєкту Закону потребує приведення у відповідність до термінології КПК в частині використання слів «вироку суду, що набрав чинності», оскільки у КПК використовується термін «вирок суду, що набрав законної сили».

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА